

דיני תשעה באב ה'תש"פ

יהפך לששון ולשמחה

יום רביעי - ח' מנחם-אב

לימוד תורה

יש לסיים את לימוד השיעורים הקבועים קודם חצות היום; החל מחצות היום יש ללמוד רק דברים המותרים ללימוד בתשעה באב.

סעודה ראשונה ותפילת מנחה

המנהג הוא, לאכול סעודה לפני תפילת מנחה. בתפילת מנחה אין אומרים תחנון.

סעודה מפסקת:

לאחר תפילת מנחה אוכלים סעודה מפסקת, בישיבה על הקרקע באמצעות מפה וכדומה המפרידים בינו לבין הקרקע. אך זקן או חולה, מעוברת ויולדת, יכולים לשבת על כסא רגיל. בסעודה זו עדיין אין חולצים את הנעלים – עד השקיעה; לאחר הסעודה עד השקיעה ניתן לשבת על כיסא רגיל. בעת הסעודה לא ישבו שלשה אנשים לאכול כאחד בכדי שלא יתחייבו בזימון.

המאכלים: אין לאכול בסעודה זו שני מיני תבשילים. אך פירות וירקות חיים וכן מצרי חלב למיניהם מותר לאכול ללא הגבלה. ואין לשמות בסעודה זו בירה ושאר משקאות חריפים, אך תה וקפה מותר. המנהג לאכול בסעודה זו פת, וביצה קשה קרה, וקודם האכילה טובלים אותם באכר.

ברכת המזון: אם מעוניינים לאכול ולשמות אחר הסעודה המפסקת, טוב להתנות על כך בפיו קודם שיברך ברכת המזון. אמנם גם אם שכח ולא התנה, מותר באכילה ושתייה עד סמוך לשקיעה. יש להיזהר ולסיים את אכילת הסעודה לפני השקיעה. בברכת המזון אומרים "שיר המעלות"; אין מזמנים, ואפילו אם ישבו שלשה יחדיו.

זמני השקיעה: -0:19:36; ת"א: 19:39; ח'יפה: 19:39; באר שבע: 19:37

משקיעת החמה יש להנהג בכל העיניים האסורים בתשעה באב, ועל כן יש לחלוץ את נעלי העור קודם שקיעת החמה, וכן אין לשבת על כיסא רגיל החל מהשקיעה.

תפילת ערבית

תפילת ערבית: בבית הכנסת מסירים את הפרוכת מארון הקודש, וכן את כיסויי הבימה ועמוד הש"ץ. מדליקים אור בבית הכנסת רק כפי הנוהג לתפילה ולקריאת הקינות, אך לא יותר. אחר תפילת שמונה עשרה של ערבית, אומר הש"ץ קדיש "מתקבל".

מגילת איכה: יושבים על הארץ וקוראים מגילת איכה. בקריאת מגילת איכה נוהגים שבכל פרק המתחיל באיכה (פרקים: א', ב', ד') מגביה הש"ץ קולו. את הפסוק "השיבנו ה'" החותם את מגילת איכה, נוהגים הקהל לומר ביחד עם הש"ץ.

קינות: אחר קריאת מגילת איכה, ממשיכים באמירת הקינות לליל תשעה באב.

סיום התפילה: אחר אמירת הקינות אומרים "ואתה קדוש" וקדיש שלם ללא תתקבל, עלינו לשבח, קדיש יתום; אבל בשנת האבלות אומר משניות ממסכת מועד קטן פרק ג', ולא את המשניות שאומרים במשך השנה.

לאחר סיום תפילת ערבית נוהגים לערוך 'סיום' מסכת על מסכת שניות לסיימה בתשעה באב כגון מועד קטן; בקריאת שמע שעל המיטה א"א וידי ותחינות; אין מנהגים לישן על הארץ, או לשים אבן תחת הראש.

יום חמישי - ט' מנחם-אב

חצות היום: -0:12:45; ת"א: 12:47; ח'יפה: 12:46; באר שבע: 12:47
צאת הצום: -0:20:02; ת"א: 20:04; ח'יפה: 20:05; באר שבע: 20:02

נוטלים ידיים רק עד קשרי האצבעות. אין שוטפים את הפה (ופשוט שאין מתקלחים ואין טובלים במקוה).

אין מברכים ברכת 'שעשה לי כל צרכי' עד למחרת בבוקר.

שחרית

אין מניחים טלית ותפילין ואין אוחזים את הציציות בברוך שאמר ובקריאת שמע.

סדר התפילה: בחזרת הש"ץ אומר 'עננו' בין ברכת 'גואל ישראל' ל'רפאנו'. אין הכהנים נושאים כפיהם וכן הש"ץ אינו אומר או"א ברכנו כו', אין אומרים תחנון, הש"ץ אומר חצי קדיש, קוראים בתורה 'כי תוליד בנים' בפרשת ואתחנן, מעלים שלשה והשלישי הוא המפטיך, חצי קדיש, ומפטירים 'אסוף אסיפם' בירמיהו. יהללו, ומחזירים את ספר התורה.

קינות: לאחר מכן, אומרים את כל הקינות, ומאריכים באמירתם עד סמוך לחצות היום. באמירת פיוט 'אלי ציון ועריה' נוהגים לעמוד, אשרי ובא לציון ללא פסוק 'ואני זאת בריתי', קדיש שלם ללא תתקבל, עלינו. קדיש יתום, אל תירא, משניות כבערבית וקדיש דרבנן.

'איכה': לאחר התפילה קורא כל אחד ואחד מגילת איכה. לאחר חצות היום ניתן לשבת על כסא רגיל.

מנחה

מאחרים את תפילת מנחה. בבית הכנסת של "ק"א"ש מתפללים מנחה כרגיל ולא בשעה מאוחרת.

קודם תפילת מנחה נוהגים לתת צדקה 'אגרא דתעניתא' את דמי הסעודות שנחסכו בגלל התענית.

קודם מנחה מניחים טלית ותפילין (בברכה), קוראים קריאת שמע (ג' פרשיות), שיר של יום, קוה ואין כאלוקינו, לומדים את שיעורי החת"ת והלכות בית הבחירה.

סדר התפילה: קרבנות, אשרי, חצי קדיש, קריאת התורה 'זיחל משה', מעלים שלשה והשלישי הוא המפטיך, (אין אומרים קדיש), מפטירים בהפסרת תענית ציבור 'דרשו ה' בהמצאו', 'יהללו' והחזרת ספר התורה, חצי קדיש, בשמונה עשרה 'נחם' בברכת 'בונה ירושלים', ו'עננו' בברכת 'שומע תפילה'. בחזרת הש"ץ 'עננו' בין 'גואל ישראל' לרפאנו, 'נחם' בבונה ירושלים, הש"ץ אומר אלוקינו ואלוקי אבותינו ברכנו וכו' (והכהנים נושאים כפיהם במקומות שנוהגים לישא כפיים כל יום), קדיש שלם, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, (בשנת אבילות: משניות בככל השנה), וקדיש דרבנן.

לאחר מנחה מניחים ר"ת וקוראים קריאת שמע, קדש, והיה כי ביאך, שש זכירות כרגיל.

צאת הצום

לאחר תפילת ערבית נוטלים ידיים ג' פעמים לסירוגין ללא ברכה, רוחצים את הפנים והפה, יש לטעום דבר מה ולנעול נעלים רגילות ולאחר מכן עורכים קידוש לבנה. הרבי מעורר לערוך סיום מסכת גם במוצאי תשעה באב, ולהמשיך בערכת 'סיומים' עד חמשה עשר במנחם אב.

בקביעות זו - כשחל 'באב ביום שישי מותר לכבס ולהסתפר לכבוד השבת החל מצאת הצום. יתר דיני האבלות חלים עד חצות היום של יום שישי 'מנחם אב.

דינים כלליים

החייבים לצום מן הדין:

צום זה חמור משאר הצומות וכולם חייבים בו, ומעוברות ומניקות, יתייעצו עם רב. קטנים אינם מתענים, אך נוהגים לחנכם להתענות בלילה. ומגיל ט' עד עד גיל מצוות מחנכים אותם לשעות. בכל מקרה של ספק יש לשאול רב מורה הוראה. קטנים אין מתענים, אך נוהגים להתענות בלילה. ומגיל ט' עד עד גיל מצוות מחנכים אותם לשעות.

חיוב הצום בתקופת הקורונה: חולים פטורים מן הצום, לכן מי שהינו חולה בקורונה ויש לו תסמינים לא יצום, מי שהינו בקבוצת סיכון, או מי שהינו נשא של הנגיף יתייעצו עם רב האם מצבו מאפשר לו לצום.

רוחצת הידיים למטרת הגנה מהדבקות בנגיף מותרת בכל כף היד, כיוון שהאיסור הוא רק ברחיצה לשם תענוג.

ישיבה על כיסא נמוך

אין לשבת על כיסא גבוה מעל ג' טפחים (24 סנטימטר), עד חצות היום.

נעילת נעליים

אין נעלים נעלים מעור בתשעה באב, אך אין צורך להחמיר וללכת ללא נעליים כלל אלא ניתן ללכת עם נעלי בד, פלסטיק, גומי וכדומה.

כבוד דיני הכנסת

יש לעורר, בזריקת 'בובקעס' כנהוג בתשעה באב, שלא ישבר ליבם מצער החורבן, צריך להיות באופן של כבוד בית הכנסת, וכן לא באופן שיפריע לציבור לשהות בבית הכנסת.

היסח הדעת מאבילות

עד חצות היום אין להסיח דעת מהאבילות. אין לטייל, אין לעשות מלאכה שלוקחת זמן (למעט להדליק אש/חשמל או ליועו ברכב, לקשור וכדומה, שמותר), וכן אין לקרוא חדשות או לשחק.

שאיילת שלום

אין לומר "שלום", "בוקר טוב" וכדומה, אדם שאינו יודע מכן ואמר שלום משיבים לו בכבוד ראש ובשפה רפה.

לימוד תורה, ושיעורים יומיים

מותר ואף חובה ללמוד, אך לומדים רק ענייני אבילות. שיעורי חת"ת של תשעה באב לומדים אחר חצות של יום ט' באב, ולימוד הרמב"ם במוצאי היום. לימוד חסידות - לכתחילה בעניינים השייכים לחורבן, כגון, רשימת צ"צ למגילת איכה ובנין בית המקדש. או עניינים השייכים לתשובה, כגון, ספר דרך חיים, אך ניתן גם ללמוד שאר מאמרי דא"ח. נוהגים לעשות סיום מסכת גם בתשעה באב (על מסכת מועד קטן / שמחות / הל' בית הבחירה). סיום על מסכת מועד קטן אפשר לעשות גם קודם חצות היום.

מדיני התפילה

בתפילת שחרית אומר הש"ץ 'עננו' כברכה בפני עצמה לפני 'רפאנו', שכח לאמרה שם, אומרה בברכת 'שמע קולנו' לפני המילים 'כי אתה שומע' וחותם את הברכה 'ברוך אתה ה' העונה בעת צרה ושומע תפילה' שכח גם שם יאמר כברכה בפני עצמה אחר 'שים שלום', ואם שכח וסיים לגמרי אינו חוזר. בתפילת מנחה אומרים 'נחם' בבונה ירושלים, שכח לאמרה שם אומרה ב'שמע קולנו' אחר 'עננו', או ב'צרה' קודם 'ותחזינה', או ב'מודים' קודם 'ועל כולם', ואם שכח אינו חוזר. כמו כן במנחה אומרים הקהל ב'שומע תפלה' (והש"ץ בעת החזרה אומר קודם רפאנו כדלעיל בשחרית); שכח לאמרה ב'שומע תפילה' אומרה אחר 'אלוקי נצור' לפני 'יהיו לרצון' השני.

בצפיה לגאולה

מאת הרב **מנחם כהן** רב קהילת חב"ד 'בית מנחם' באר שבע

התנוצצות הגאולה בתשעה באב

המגן אברהם מביא טעם על הנוהגים להרבות בסעודה לפני מנחה של ערב תשעה באב "מפני שבזמן בית שני היה ט' באב יום טוב, והיו מרבים בסעודה, לכן אף עכשיו לא חזו ממנה, להיות לזכרון שיהפך במהרה בימינו לששון ולשמחה".
ל"כ אד"ש: "הענין דלדית משיח, מתחיל באותו היום, תיכף ומיד ובאותו הרגע של תכלית הירידה". ללידת המשיח והתנוצצות הגאולה בתשעה באב, ישנו ביטוי בכמה מהלכות ומנהגי תשעה באב:

ישיבה על כסא אחר חצות

אחר חצות יום תשעה באב כבר יושבים על הספסלים. **ובלשון 'שער הכוונות':** "מה שנהגו ביום ט"ז במנחה, לומר פסוקים של נחמות, וגם לקום ולשבת על הספסלים למעלה... שמעתי גם כן ממורי ז"ל טעם אחר, והוא, כי אז במנחת ט"ב נולד המשיח הנקרא מנחם".

אמירת "נחם" במנחה

אומרים "נחם" במנחה, כי במנחה נולד המשיח שנקרא מנחם, ובזה יש לנו נחמה ולכן אומרים נחם. מטעם זה, נוהגים לקרוא לילד שנולד בתשעה באב – בשם "מנחם".

קידוש לבנה

מקפידים לומר את ברכת הלבנה דווקא במוצאי תשעה באב, אף שבדרך כלל נוהגים לומר זאת דווקא במוצאי יום של שמחה כמו שבת או יום הכיפורים.
בלשון 'הפרי עץ חיים': "שמעתי בדמשהק ששאלו להרב חיים ויטאל ז"ל, למה אומרים ברכת הלבנה במוצאי תשעה באב, והשיב לבשר לבנה ולירשאל, כי כשנחרבה הבית וגלו, הרי הם עתידים להתחדש כמותה, הרי ישראל והשכינה עתידין להתחדש, וזהו בשורה אז. וגם כי בטי' באב נולד משיח".

מקורות: יום רביעי ח' מנחם אב ערב תשעה באב: למוז התורה: רמ"א או"ח סי"ט תקנ"ג. סעודה ראשונה ומנחה: רמ"א או"ח סתקנ"ב סי"ט; שול"ע שם סי"ב. סעודה מפסקת: שול"ע ורי"כ שם סי"א-ט, וסי' תקנ"ג, ותקנ"ד. תפילת ערבית: שול"ע ורי"כ או"ח סתקנ"ט; ספר המנהגים שם ח"ב ע"ג. וראה ספר 'הלכה למעשה בין-המצרים' (בהוצאת המכון) פ"ח.

יום חמישי צום תשעה באב: שחרית: שול"ע ורי"כ או"ח סתקנ"ט סי"ג-ה; ספר המנהגים ע"ג-8. **מנחה:** שול"ע ורי"כ או"ח סתקנ"ז; התוועדות תשמ"ט ח"ב ע"ג. וראה ספר 'הלכה למעשה בין-המצרים' (בהוצאת המכון) פ"ב. **צאת הצום:** ראה שול"ע ורי"כ או"ח סתקנ"ח; וראה מ"ב שם סק"ג; וראה ספר 'הלכה למעשה בין-המצרים' (בהוצאת המכון) פ"א.

דינים כלליים: החייבים לצום: שול"ע או"ח סתקנ"ד סי"ה-ו, הגהות רעק"א סתקנ"ט סי"ט, פס"ת סתקנ"ד אות ה'ו. נט"ב פ"ו סי"א, פס"ד, פס"ה סי"ג. **ישיבה על כיסא נמוך:** שול"ע או"ח סתקנ"ט סי"ג. **נעילת נעליים:** שול"ע או"ח סתקנ"ז סי"א. ספר המנהגים עמ' 46. **שאיילת שלום:** שול"ע או"ח סתקנ"ד סי"ב. **היסח הדעת מאבילות:** שול"ע או"ח סתקנ"ד סי"א, שם ס"ב ברמ"א, נטעיי בבריאל פנ"ט סי"ה-ו. **לימוד תורה ושיעורים יומיים:** שול"ע או"ח סתקנ"ד סי"א, שער ה'ל"מ ח"ב עמ' קפ"ג, מורה שיעור להרמב"ם מהגה. היום יום ט' באב, ע"פ ספר המנהגים עמ' 77 ועמ' 46 והע"ז וז' שם. **מדיני התפילה:** שול"ע אדה"ז סק"ט סי"ה, לוח כולל חב"ד.

הגהה: הרב מיכאל אבישיד - רב קהילת חב"ד בית שמש - רמה א'
הרב משה קורנוויץ - רב קהילת חב"ד הר יונה.
הרב חיים קיזנר - דיין, ורב קהילת חב"ד עמנואל.
תרשים זה אינו מהווה תחליף ללימוד בספרי ההלכה, להרחבת הנושא ראה ספר 'הלכה למעשה' - בין המצרים' בהוצאת המכון

לשכת ההלכה

055-7081737
smlarav.co.il

077-2251770
בשעות הבוקר: 11:00-13:00
בשעות הערב: 16:00-24:00

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד